

A 8 MILLIÓS KAIRÓ északi negyedeiben az utcák porosak, nem aszfaltosak. Korábban a városnak ez a része zöldellő, termékeny oázis volt. Erre ma már csak a neve emlékeztet: *Ezbet El Nakh*, vagyis „a pálmák vidéke”. Pálmák már régen nincsenek erre felé. Helyette lakótelepek nőnek ki a földből, gyakran 15 emeletes házak. Az olcsón felhúzott házak többsége csak félkész, vakolatlan. Mégis családok tucatjai laknak bennük, szűk helyen összezúfolva.

Egy müezzín imára hívása hangzik a szűk utcákon. A pékek a piszkos, homokos földre rakják ki a kenyeret. Egy kislány fonnyadt zöldségeket kínál. Ebben a tarka káoszban már messziről feltűnik a *Szalam Központ* [*Salam Center*] tiszta, rendesen vakolt fala.

HUSZONÖT ÉVVEL EZELŐTT ISMERTEM MEG a Szalam Központot. Akkor egy nemzetközi munkatáborban vettem részt. Amikor fiatal egyiptomiakkal együtt egy iskolát újítottunk föl a legszegényebb kairóiak gyerekeinek, engem mint fiatalembert nagyon megérintett ez, és talán a további életutamra is hatással volt. Ezért örültem, amikor egy újságírói munka alkalmával, amely az egyiptomi koptokkal foglalkozott, véletlenül ismét a Szalam Központba kerültem. Még ma is a kopt apácák működtetik a központot. A keresztény koptok a legnagyobb vallási kisebbséget alkotják Egyiptom túlnyomórészt muszlim társadalmában. Korábban a központ környezetében még volt néhány mező, azóta a település lakossága valószínűleg megduplázódott, és ma már csak egy kis zöld kertrész van a Szalam Központ vaskapuja mögött.

Mária nővér, a Központ előjárója üdvözlő. Tolókocsiban ülő gyereket tol az aszfaltos bejárati úton. „Odakint az utca tele van emberekkel”, mondja. „Nincsenek növények, semmi, ahol a gyerekek játszhatnak. Ha ide jönnek, itt békés, nyugodt légkört találnak. Fákat láthatnak, és megmutatjuk nekik, hogyan nevelhetnek növényeket otthonaikban.”

Mindjárt a kert mellett áll egy épület, ahol 40 súlyosan sérült gyermeket gondoznak. Legtöbbjük a felső-egyiptomi sivatag falvaiból való. Ha a családjukban maradtak volna, kevés

esélyük lett volna a túlélésre. A Szalam Központban az ápoló személyzet szeretetteljesen gondoskodik róluk. Egyik gondozójuk a 25 éves tanár, *Neder*. „Itt lakok a gyerekekkel”, mondja. „Szükségük van segítségre. Nem tudnak egyedül enni, fürödni. Tanítjuk őket írni, olvasni is.” *Neder* kinyitja a fürdőszoba ajtaját. Hirtelen feléje szalad egy fiatalasszony. Portörölő a kezében, átöleli, de tényleg szorosan és boldogan. Kérdezem a tanárt, hogyan gondolkodnak az egyiptomiak ezekről a gyermekekről. „Sokan azt gondolják, hogy valami gond van a fejükkel, soha semmit nem tudnak megtanulni. Ezért nem akarnak velük kapcsolatban.”

A SZALAM KÖZPONT iskolájába 2800 gyerek jár. Legtöbbjük a környező szeméthyűjtő telepekről származik. Nekik itt nemcsak képzést nyújtanak, hanem nyugalmat és változatosságot is, mert egyébként monoton, fáradságos az életük. „Egy fiú, aki reggelként szemetet gyűjt, ötkor kel, és felkantározza a szamarat”, mondja *Mária nővér*. „Aztán a kordéval házról házra jár, ahogy begyűjtse a szemetet. Délben jön vissza, és átadja a szemetet válogatásra a nőknek és gyerekeknek. Majd folytatja a gyűjtést. Ha az ifjú már 11-12 éves, délutánként talán elmegy egy kávézóba, és megiszik egy teát. Néhányuk bangót, azaz marihuánát is szív. Ilyen itt azoknak a gyerekeknek az élete, akik a szemét között élnek, és nem járnak iskolába.”

A Szalam Központ legnagyobb épülete a kórház. Hosszú lépcső vezet föl a tetőre, ahonnan rémséges kilátás nyílik. Szemétből készült kunyhók tárnak elem, amelyeket feldarabolt és kisimított palackokból építettek. Az emberek a szeméttel dolgoznak, amit éjszaka a város utcáin gyűjtenek. Szortírozzák a műanyagot, üveget, fémeket, rongydarabokat és az organikus szemetet; az utóbbival aztán az állatokat etetik.

Eléggé nyomasztó. Nem tudom elképzelni, hogy az itt élő emberek boldogok lehetnek. Állandó szembetegséggel, gyomorpanaszokkal, tüdőgyulladással küszködnek. De a szeméthyűjtő gyerekek ezt másként látják. Sokan büszkék arra, hogy segíthetnek szüleiknek, és hozzájárulhat-

nak a család létfenntartásához. Mindenesetre a 12 éves *Marina* nem gondolja, hogy őt kizsákmányolják. „Reggelként megcsinálom a reggelit a fiatalabb testvéreimnek”, meséli. „Így tudok anyámnak segíteni. Aztán megyek iskolába a Szalam Központba. Délutánként a testvéreimmel szortírozunk néhány szemétkupacot, mielőtt kimosom a testvéreim ruháit. Ők napközben úton vannak a szamaras kordéval. Aztán van még egy kis időm játszani.”

A SZEMÉTHYŰJTŐ TELEP LAKÓINAK TÖBBSÉGE Felső-Egyiptomból származik. Mintegy 50 évvel ezelőtt el kellett hagyniuk az oázist, mivel évenként keresztlül nem esett elegendő eső. Kairóban aztán Egyiptom legelső társadalmi rétegébe kerültek, mert koptok. A többségében muzulmán városvezetés megengedte nekik, hogy begyűjtsék a város szemetét, és hogy minden használhatót felhasználjanak. Röviddel ezelőttig a sertésenyésztés volt a legfontosabb bevételi forrásuk, mivel a muszlimoktól eltérően a kopt keresztényeknek szabad sertést hizlalniuk. De aztán elterjedt a világban a sertéspestis veszélyének híre, mire az egyiptomi kormány elővigyázatosságból minden kairói sertést levágatott. Ez katasztrófa volt az egyiptomi koptok számára.

Az *Unicef* tanulmánya szerint a szemétből készült kunyhóban született gyerekek 40%-a élete első évében meghal. A felnőttek életkilátásai is csekélyek, mindenekelőtt azért, mert a használhatatlan nylonzacskók égetésekor keletkező sűrű füst megtámadja a légutakat és a szaruhártyát. Sokan megvakulnak.

Ráadásul a kairói szeméthyűjtőket nem nézik szívesen. A „szabalin” szitokszó, azt jelenti: „szeméthyűjtő”. Sok egyiptomi gondolja azt, hogy a szeméthyűjtők bűnözők is. De a munkájuk mindenkinek jól jön, tisztán tartják Kairót. Ha felhagynának a szeméthyűjtéssel, Kairó hirtelen rettenetesen piszkos várossá válna.

*Ezbet El Nakh*ban a legtöbb szeméthyűjtő mindmáig kopt keresztény, de egyre több az olyan muszlim is, aki a szeméttel keresi megélhetését. *Ezbet El Nakh*ban a keresztények és muszlimok békésen élnek együtt. *Mária* rendfőnöknő mégis azt

gondolja, hogy amióta az egyiptomiak megdöntötték a despota Mubarak hatalmát, a legszegényebbek körében egyre nő a bizonytalanság: „Kezdetben minden egyiptomi örült a forradalomnak. Érezték a szabadságot. Azt gondolták, hamarosan demokrácia lesz. De egy idő után a koptok és a muszlimok is elbizonytalanodtak.”

A katonai hatalom engedélyével néhány egyiptomi vette a bátorságot, hogy büntetlenül koptokat bántalmazzon. Ennek legborzasztóbb következménye volt a Maspero téren, a rádió épülete előtt történt tömegmészárlás. 2011. október 9-én a hadsereg katonái megölték 27 koptot, akik szabad vallásgyakorlásukért akartak tüntetni. „Innen is voltak keresztények a Maspero téri demonstráción” emlékezik Mária nővér. „Sok szemétygyűjtő is tüntetett. Egy embernek, aki tőlünk szokta elvinni a szemetet, a lábába lőttek. Ezek bátor emberek, akik büszkék a kereszténységükre.” Rö-

viddel Mubarak megbuktatását követően, a Szalam Központ tanárai felvették új tantárgyként az iskolai tanrendbe a „demokráciát”.

AZ APÁCÁK A FELELŐSEK ennek a nagy központnak a működtetéséért és irányításáért. Ez szokatlan, hiszen az ortodox kopt egyházban a nők szerepe erősen a férfi tisztségviselők irányításával végzett szolgálatra korlátozik. A kopt hierarchia egy része nem szívesen látja, hogy az apácák sikeres szociális projektet hoztak létre, önállóan és felelősségteljesen. „Soha nem lehetünk papok”, panasolja Mária nővér. „Sok kötelességtudó nő van, aki soha nem tolhatja helyet a hierarchiában. Egyszerűen csak Jézus Krisztust szolgálják. Egyházunkban csak azok a nők lehetnek teljes értékű apácák, akik kontemplatív zárdában élnek. Nem léphetnek ki a világba, hogy szolgáljanak. De ez téves felfogás. A társadalomnak szüksége van az elkötelezett nők munkájára.”

Mária nővér nevet. Közben nagy magabiztosság sugárzik belőle. Tudja, hogy tevékenysége sok nőnek nyit lehetőséget, nem csupán a kopt egyházban. „Ajtót nyitunk azoknak a nőknek, akik felelősséget akarnak vállalni. Megerősítjük az identitásukat. Vannak itt olyan asszonyok, akik teljesen önállóan árulják a szemetet; ezeket megtanítjuk írni, olvasni. Biztatjuk őket, hogy kérvényezzék saját személyigazolványukat, és tudatosítjuk bennük, hogy vannak jogaik és kötelességeik. A jövőben el akarjuk érni, hogy nőket is beválasszanak az önkormányzatba.”

Az Arab Tavasz kezdete óta sok minden megváltozott az egyiptomi társadalomban. Mária nővér hiszi, hogy e fejlemények révén egyháza is változni fog. „Különösen a fiatalok kezdik másként látni a dolgokat, és változásokat szeretnének, az egyházban is.”

Andreas Boueke

Forrás: Publik-Forum, 2012/16

Ajantha missziója

Nemzetközi tudományos karrier vagy a szemétygyűjtő munkával végzett munka? Aki ez előtt a választás előtt áll, nem fog sokáig habozni. *Ajantha Perera* éppily kevésbé habozott. Amikor ilyen választás előtt állt, a sri lankai nő határozottan hátat fordított az egyetemek világának, és visszatért hazájába – azokhoz az emberekhez, akik számára nem maradt más, mint összegyűjteni azt, amit a kiváltságosak kidobtak a szemétybe.

Pedig egészen másként is történhetett volna minden. Egy szingaléz diplomata lányként nyitva állt előtte a világ. Fiatalon az angliai Sheffieldbe ment tanulni. „Mindig is érdeklődtem a természettudományos összefüggések iránt, ezért vegyészetre iratkoztam be”, emlékezik. Ezt sem néznék ki feltétlenül az ötvenedik éve felé járó, anyainak és meleg szívűnek ható nőből. Szembetalálkozva vele, „nevelőnőnek” gondolnánk. E mellett szól gondoskodó viselkedése és sugárzó humora is. De Perera nem illik bele semmilyen sémába. Vegyészeti tanulmányait olyan sikeresen fejezte be, hogy megkapta a Carl-Duisburg Gesellschaft doktori ösztöndíját, amiért aztán Münchenbe költözött. Megtanult németül, és környezeti technológiából doktorált a Ludwig Maximilian Egyetemen. Úgy tűnt, abszolút szerencséje van, és annak, hogy látványos karriert csináljon a sokat magasztalt Nyugaton (ami nem csupán számos sri lankai embernek a vágyálma), már semmi sem állt útjában – kivéve a belső hangját. „Amikor minden nyitva állt előttem, hirtelen világossá vált számomra, hogy vissza kell mennem a hazámba; hogy ott lesz a helyem.” És szívből jövő mosollyal hozzáteszi: „Mindmáig nem bántam meg.”

E figyelemreméltó lépésben döntő szerepet játszott a kereszténység, amellyel Sheffieldben került kapcsolatba. Tartósan hatása alá került, anélkül hogy teljesen elvetette volna a gyökereit, ahogy ez néha megtörténik az áttérőkkel: „A buddhizmus csodálatos tanokat közvetít, és ma keresztény nőként azt mondom, jobb buddhista vagyok, mint sokan mások. De teljesen magára hagyatva az embernek nehéz megvalósítani Buddha minden követelményét.

A kereszténység ismeri Isten kegyelmét, ha hibázunk, és meg tudja bocsátani a bűnünket. Ez nagyon megnyerő volt számomra.”

Amikor a vallásáról beszél, erősen elgondolkodóvá válik. Úgy érzi, a kereszténységben jó helyen van, ugyanakkor ismételtén párbeszédet folytat buddhista gyökereivel. Az új hit nem csupán lelki békét adott Ajantha Pererának, hanem társadalmi kihívást is jelentett, mert új világlátást közvetített számára. A természettudós nő a fogyasztás kritikussá vált.

„A belélegzett levegő, aminél fontosabb nincs, teljesen ingyen van, Isten ajándéka. Ugyanez érvényes a vízre, ha megtanuljuk ismét fölhasználni az esővizet, ahelyett hogy a csapból eresztenénk a drága vizet. Ezenkívül minden országtól elvárhatjuk, hogy biztosítsa saját ellátását. Aki saját szükségletére természet, az független, mert Isten gondoskodik az emberekről és az állatokról.” Ez a vallási megalapozottságú ökológiai és kapitalizmusellenes világnézet arra ösztönözte Pererát, hogy teljesen a környezetért végzett munkájának szentelje az életét. Ezzel a misszióval szűzföldre lépett hazájában, a környezeti tudatosság ugyanis nem különösebben fejlett Sri Lankában – ahogyan a legtöbb ázsiai országban sem –, ráadásul egy hagyományos társadalomban keveset számít a nők szava, legalábbis akkor, ha közügyekről van szó. De Ajantha Pererának sosem voltak illúziói mindezekkel kapcsolatban. Mégis szeretné meggyőzni honfitársait a maga ökológiai missziójáról, és ez csak gazdasági ösztönzéssel lehetséges.

Egyik legfontosabb célcsoportját a szemétygyűjtő emberek alkotják. A Dél szinte minden metropoliszában százával vannak olyan családok, amelyek a szemétygyűjtő peremén telepsznek le, és abban keresik a megélhetésük szempontjából értékesíthetőt, amit a gazdagabbak eldobtak. Nem kivétel Colombo, Sri Lanka fővárosa sem, jóllehet az itteni életszínvonal a legmagasabb Dél-Ázsiában. A szemétygyűjtők árnyékában nyomoranyagok alakultak ki, s ezeknek lakói – anélkül, hogy elter-

veztek volna – a szemét szétválogatásával és újrahasznosítással foglalkoznak azáltal, hogy kihalásszák azt, ami félig-meddig még használható. Ez persze nem ökológiai belátásból fakad, hanem gazdasági szükségből.

A Metodista Egyház segítségével Ajantha Perera kísérleti jellegű újrahasznosítási programot indított el. Ennek keretében arra buzdítják Colombo kiválasztott negyedeinek magánháztartásait, hogy eleve különítsék el a műanyag-, papír-, üveg- és elektronikai szemetet, amelyet aztán speciális szállítóvállalatok elszállítanak, és nagy gyűjtőhelyekre visznek. A szorgalmas szemétszétválasztók pénzt kapnak fáradozásukért, és így adott a motiváció, hogy részt vegyenek a kísérleti programban. A szeméttelrakatoknál élő emberek ettől még nem veszítik el különben is szerény megélhetési alapjukat, mert az ottani szemét nagy része cégektől származik.

Amikor a colombói projekt már nélküle is fut majd, Perera tovább akar menni az ország más részeibe. Tervei szerint a következő állomás Vavuniya, egy északi város, a tamilok és a szingalézek közötti határ mentén. Ajantha Perera úgy érzi, összetartozik a szemétből élő emberekkel. „A polgárháború idején különösen nehéz dolguk volt. Olyan szegények, hogy mindenki visszaélhet a helyzetükkel. Ezt számos terrorista kommandó kihasználta, s a biztonsági erők ezért nagyon bizalmatlanok voltak velük szemben, és még jobban megnehezítették az életüket, pedig nagyon nehéz az különben is.”

A háborúnak három éve vége van, és a kormányzat nemzeti kiengesztelődést hirdetett a többségi szingalézek, illetve a kisebbségben lévő tamilok között, akik hiábavalóan harcoltak az önálló állami létért. Ezért aztán a kormány sok pénzt pumpál az egykori polgárháborús területekbe. A szemétből élő emberek számára azonban nem létezik semmiféle állami gondoskodás. Ajantha Perera számára világos, hogy csak ők segíthetnek magukon, és a környezeti aktivista azt szeretné, ha felelősséget vállalnának sorsukért. Ismételten mennek hozzá asszonyok és gyerekek – férfiak ritkában –, és könyöradományt kérnek tőle: beteg anyjuknak, alultáplált gyereküknek vagy iskolaszerekre. Ilyen esetekben ez a meleg szívű nő igen szigorúvá válik: „Az alamizsna senkinek sem segít, alapjában véve senkinek sem adok, mert csak még passzívabbakká teszi az embereket. Címeket adok nekik, ahová fordulhatnak, például olyan orvosok címét, akik ingyen gyógyítanak, vagy olyan intézmények címét, amelyek iskolaszereket forgalmaznak. Ekkor nekik maguknak kell aktivizálódnuk.”

Ajantha Perera különös nyomatékkal száll síkra azért, hogy a szegények gyerekei olyan oktatásban részesüljenek, amely jobb jövőt ígér nekik. A környezeti aktivista nő számára ugyanis végső soron nem egyes környezetvédelmi programokról vagy nyomornegyedi fejlesztésekről van szó. Az ő víziója arra az új emberre irányul, aki jobb világot teremt. Az újrahasznosítást ama mélyreható változás jelképének tartja, amelynek eredménye lesz aztán az az új életstílus, amelyet általában „fenntarthatónak” szoktak nevezni. Ez az elképzelés is idegen az ázsiai népekre nagy részétől. Tehát szövetségekre

van szüksége. E tekintetben mindenekelőtt az egyházakban reménykedik, még ha látja is a határaikat: „A keresztényeknek az élővas szerepét kellene betölteniük a világért és az emberért vállalt felelősség minden kérdésében. Nekünk kellene az első helyen állnunk ebből a szempontból, mert a Biblia megbíz minket ezzel. De sajnos nagyon távol vagyunk attól, hogy tettekre váltsuk ezt az igényt. Ezért kezdeményeztem azt a projektet, amelyet így hívunk: ’Újuljunk meg mi magunk!’ Gondolkodásunkat éppúgy meg kell újítanunk, mint céljainkat és vízióinkat.”

Szelíd hangja azt a benyomást kelti, mintha Ajantha Perera olyasmiről számolna be, amivel épp most találkozott: nem valami banális dolog, de nem is különösebben fontos. De minél tovább beszél, annál világosabbá válik, hogy – minden indulat nélkül – ahhoz a témához érkezett, amely legbelül mozgatja: „Ha megértjük, hogy téves úton járunk, akkor képesek leszünk megváltozni, és ezzel másokat is befolyásolni, de az a legfontosabb, hogy saját magunkon kezdjük. Erősen hiszek abban, hogy az embernek meg kell élnie azt, amit helyesnek tart.”

E tekintetben kihívást jelent számára két gyermeke. Anyjukhoz hasonlóan először ők is az „arany Nyugat” mellett döntöttek, és Angliában kezdték meg tanulmányukat. Ők lennének Perera üzenetének első címzettjei? „Nem. Szeretném hagyni, hogy a saját útjukat járják, ahogyan a szüleim is hagyták, hogy a magam útját járjam, noha ez nem volt egyszerű számukra mint mélyen hívő buddhisták számára. Természetesen nagyon fogok örülni, ha a gyerekeim egyszer úgy döntenek, hogy az én utamra lépnek. De ha a fogyasztás csábításai nagyobbak lesznek, nem fogom a szemükre vetni.”

Klemens Ludwig

